

14. GOVERNANÇA AMBIENTAL

Document de treball

DIAGNOSI

Coneixement

A diferència d'altres països europeus com Holanda o Dinamarca pioners en la teorització i aplicació de la governança ambiental, a Catalunya els estudis sobre aquesta qüestió, en la majoria d'àmbits de polítiques ambientals, són escassos, i clarament inferiors als que existeixen sobre gestió ambiental. En conseqüència, el coneixement de la dimensió més política (qui pren les decisions, com les pren, etc) de la majoria de polítiques ambientals ha estat objecte de pocs estudis i reflexions a Catalunya, amb l'excepció dels àmbits de l'aigua, els residus domèstics i els espais naturals protegits.

Estat i tendències

Manca de transversalitat de les polítiques ambientals, que es veuen com a meres polítiques sectorials, complementàries i sovint en conflicte amb altres polítiques sectorials amb més suport polític o amb interessos corporatius més ben organitzats. Manca de clarificació i delimitació del marc competencial entre administracions i entre funcions de planificació i de gestió. Pugnes i conflictes interdepartamentals que contraposen interessos corporatius, concepcions i visions dels problemes a gestionar. Manca d'acumulació d'expertesa deguda a la dispersió de competències i la inestabilitat en els òrgans administratius, fet que provoca duplicitats i polítiques contradictòries en els successius mandats.

Excessiva burocratització, manca de transparència i manca de subsidiarietat en la gestió. Pràctica inexistència de processos d'avaluació de les polítiques implementades, que es confien -quan es fan- a entitats privades, per respondre mandats, sense voluntat d'aprendre ni de generar canvis. Dèficit històric de recursos econòmics i dels equips humans necessaris, sobretot pel que fa referència a la conservació del patrimoni natural.

La participació social acostuma a ser inversament proporcional a la importància dels temes, i sovint acaba sent un simple tràmit administratiu sense efectes tangibles. L'avaluació ambiental estratègica que s'aplica als plans i programes té molts dèficits (baixa qualitat, rigor, participació, etc) i encara no s'aplica al procés d'elaboració de la gran majoria de polítiques ni normes.

Polítiques

Les polítiques ambientals tenen una gran disparitat de models de governança, de qualitat molt diversa. Fins i tot dins d'un mateix sector, com el de les polítiques de conservació de la natura, la disparitat es retroba en els seus subsectors, com ara el d'espais naturals protegits, ja que una mateixa figura legal pot tenir fins a una dotzena de variants de governança (privada, pública, mixta concertada), amb més, menys o gens de participació de les entitats del tercer sector, i molt escasses experiències de cogestió.

En general, els sistemes de governança actuals no faciliten la transparència ni la participació efectiva de les entitats no governamentals i de la ciutadania, el que fa que, el procés de presa de decisions respongui més a la confrontació d'interessos particulars que no pas a la defensa d'un bé comú. Les polítiques sectorials clàssiques no integren els objectius de sostenibilitat ambiental i no tracten la gestió del medi ambient des d'una perspectiva transversal i holística.

FITES

- S'han establert modalitats de governança contrastades, de qualitat, justes, participatives, proactives i ètiques en totes les polítiques socioambientals, i de manera especial en les relacionades amb la salut humana i de la natura. Per exemple els models de governança compartida (*shared governance*) que promou UICN.
- S'ha assolit la transparència en la informació i el retiment de comptes, amb una comunicació fluida i una participació equilibrada dels actors socials i econòmics i de la ciutadania en la presa de decisions rellevants en les polítiques socioambientals.
- La subsidiarietat multinivell permet que els actors públics i privats estan en condicions d'actuar per contribuir al procés polític general, incorporant la diversitat cultural i territorial amb formes flexibles i instruments que facilitin l'aprenentatge col·lectiu a partir de la varietat d'experiències comarcals i locals.

ACCIONS ESTRATÈGIQUES

- Garantir la transparència de la informació i l'accés a les dades públiques socioambientals, així com la comunicació efectiva amb els organismes competents, per fer possible la participació plena dels actors socials, econòmics i de la ciutadania en general, en la presa de decisions, directament proporcional a la importància dels impactes previsibles (més participació com més important sigui el tema).
- Retribuir la participació ciutadana i d'entitats sense ànim de lucre orientades al bé comú per tal garantir un major equilibri o pluralisme en la capacitat que tenen els diferents actors d'influir en les processos de decisió .
- Avaluar periòdicament els progressos en la qualitat de la governança per a la sostenibilitat, mitjançant indicadors adients, de manera participativa, i difondre'n els resultats, per exemple, acords de cogestió d'espais naturals protegits públics, acords de custòdia fluvial i marina, etc.
- Adoptar estratègies de prevenció de conflictes socials de component ambiental, en el marc de la governança adaptativa.

REFERÈNCIES

Casademunt, A: (2018) La governança del patrimoni natural i la biodiversitat a Catalunya. Evolució, diagnosi i proposta de futur. Natura. Ús o abús, 40 anys després.

Canals, P. (2018) Organitzacions. IEC. Natura ús o abús? 40 anys després.

Morata, F (2003) Governança multinivell i desenvolupament sostenible.

IUCN (2016) [Governance of Protected Areas. Fron Understanding to Action.](#)

Experts consultats

Josep Maria Mallarach

Mireia Boya

Alexandre Casademunt

Puri Canals

Miquel Rafa

Sergio Villamayor-Tomas

Marc Parés

Mar Aguilera